

AKO ANALYZOVAŤ VEREJNÉ VÝDAVKY

HĽADANIE NAJLEPŠIEHO Z MOŽNÝCH SVETOV

Martin Haluš, riaditeľ ÚHP

KTO SA VENUJE VEREJNÝM FINANCIÁM

- **Inštitút finančnej politiky (IFP MF SR)**

- Najmä makroekonomické a daňové prognózy
- Hodnotenie súladu s fiškálnymi pravidlami

Štrukturálne saldo,
výdavkové pravidlo

- **Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ)**

- Nezávislá fiškálna inštitúcia
- Monitorovanie a hodnotenie hospodárenia SR
- Hodnotenie pravidiel rozpočtovej zodpovednosti

S2, GAP
(indikátory fiškálnej
udržateľnosti)

- **Národná banka Slovenska (NBS)**

- Zdravé fungovanie finančného systému

Makroekonomický vývoj
a fiškál

- **Útvar hodnoty za peniaze (ÚHP MF SR)**

- Efektívnosť verejných výdavkov a politik

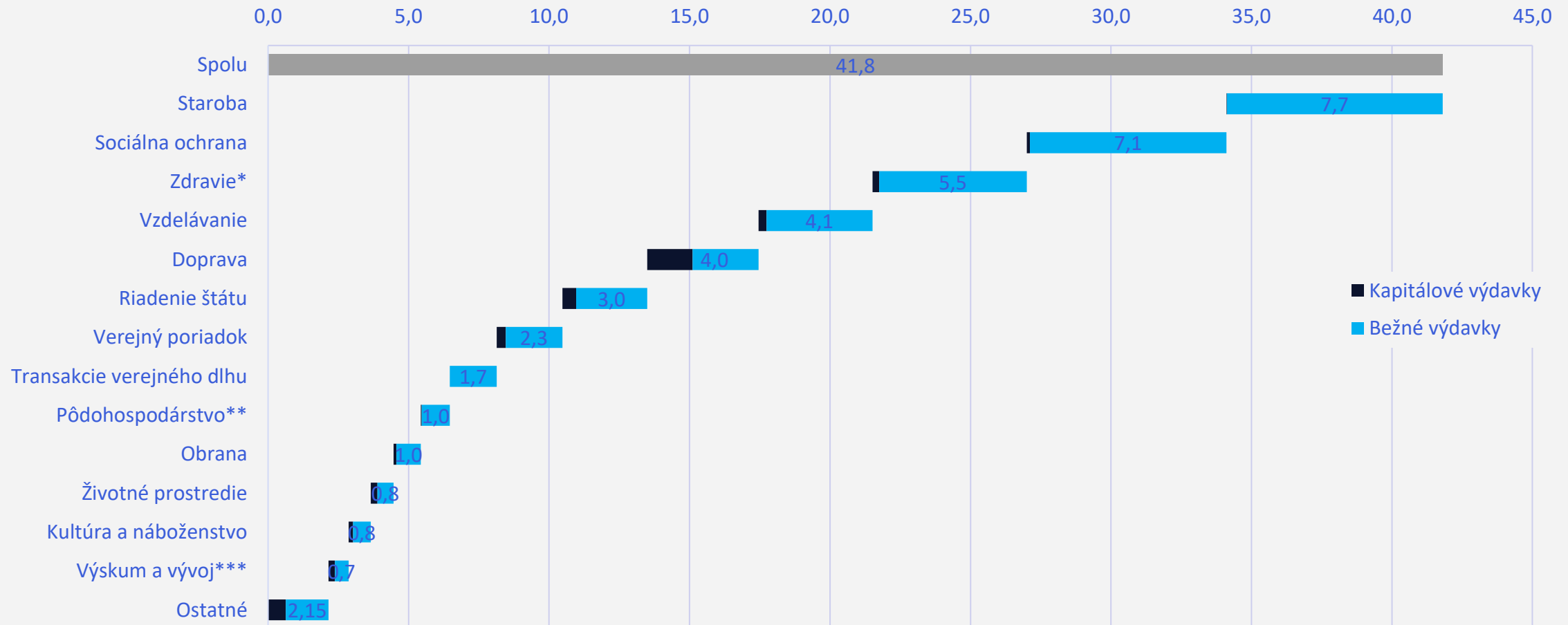

Sektorové
výsledkové ukazovatele
(kvalita života)

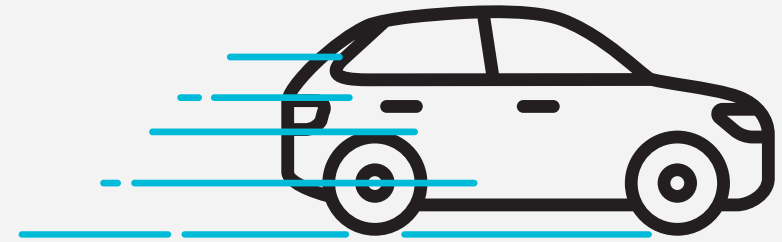
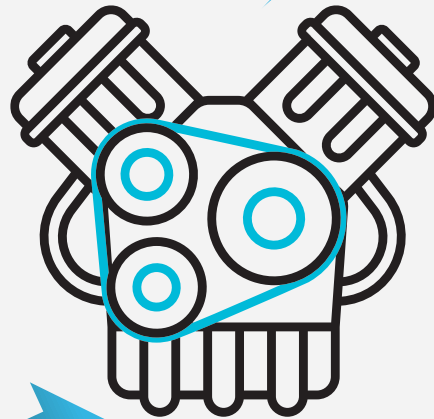
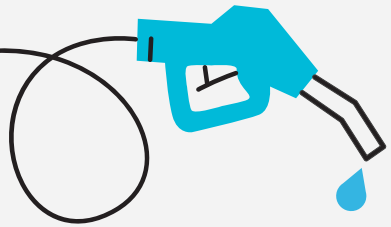
NAJVIAC NÁS STOJA DÔCHODKY A DÁVKY

Štruktúra verejných výdavkov Slovenska podľa COFOG (priemer 2011-2020), % HDP

* Výdavky COFOG nahradené SHA, ** zvýšené o platby z EÚ fondov, *** Zvýšené o daňové výdavky.

ČO JE TO HODNOTA ZA PENIAZE

Infraštruktúra

Ľudský kapitál

Technológie

KVALITA ŽIVOTA

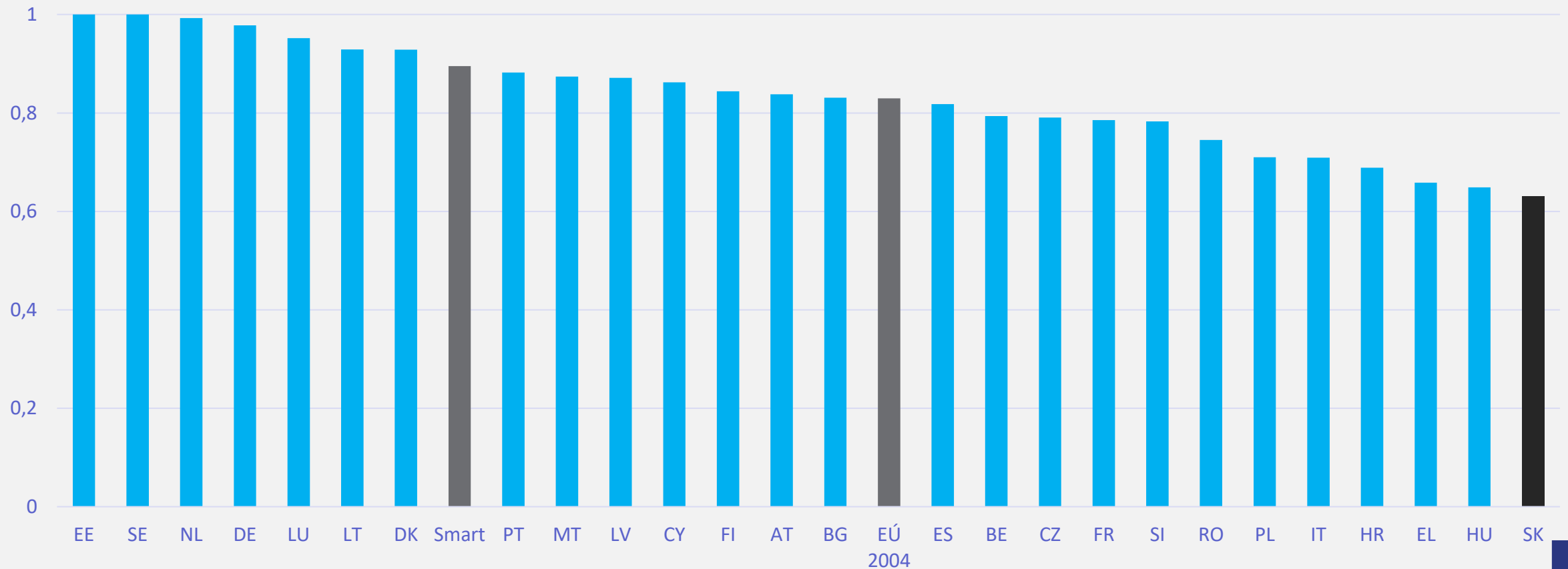
Zdravotníctvo

Kvalita školstva

Životné prostredie, ...

PREČO ANALYZOVAŤ VÝDAVKY

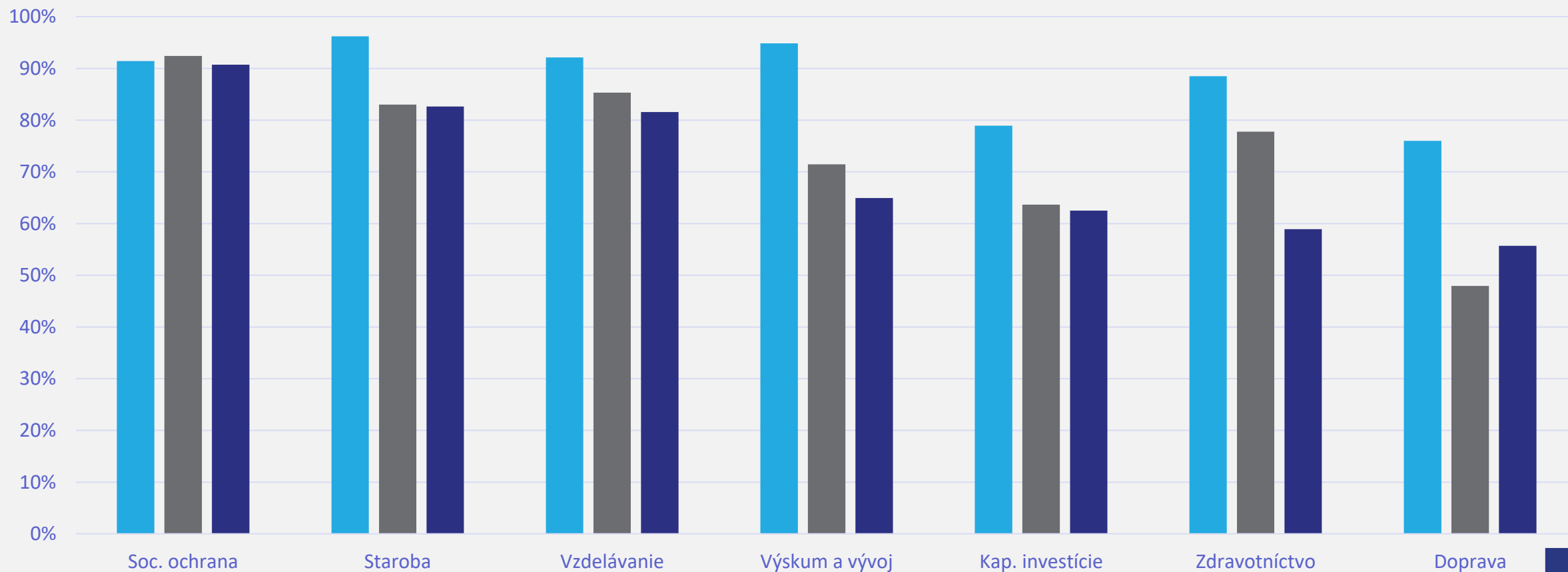
Celková efektívnosť verejných výdavkov podľa DEA (výdavky priemer 2011-2020, výsledky 2020)

Pozn. „Smart“ = krajiny s najvyššou kvalitou života

PREČO ANALYZOVAŤ VÝDAVKY

Porovnanie celkovej efektívnosti sektorov podľa DEA

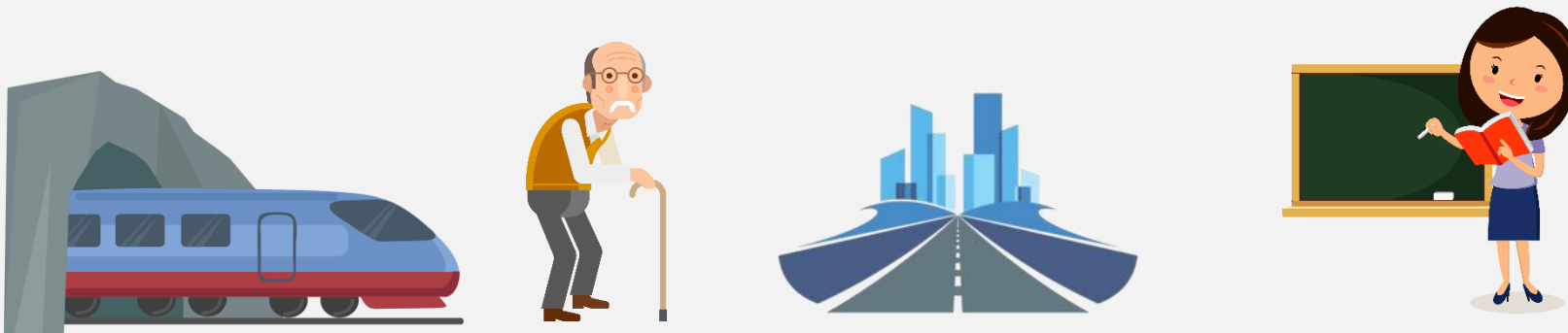

Pozn. „Smart“ = krajiny s najvyššou kvalitou života

■ Smart ■ EÚ 2004 ■ SK

PREČO ANALYZOVAŤ VÝDAVKY

- Verejné financie je možné chápať ako širší pojem než fiškálna udržateľnosť, t.j. nielen ukazovatele dlhu a deficitu, ale aj výsledky ktoré dosahujeme
- **Efektívnejšie rozhodovanie = viac výsledkov za menej peňazí**
- **Verejné výdavky sú obmedzené** veľkosťou príjmov a rozpočtovými obmedzeniami
- Peniaze nemajú mašličky a politici rozhodujú kde míňať, na rozhodnutie potrebujú analytický aparát

246 projektov zhodnotených v roku 2022
celkovo **736**

10 študentov, ktorí stážovali na ÚHP v lete 2023

3,3 mld. eur zrevidovala revízia zamestnanosti a výdavkov v štátnej a verejnej správe

657 mil. eur je identifikovaná úspora zhodnotených projektov v roku 2022

130 mil. eur je potenciál opatrení na zvýšenie efektívnosti ZSSK

50 zamestnancov ÚHP

24 recenzovaných analytických paperov

13 revízií verejných výdavkov

1807 zmienok o ÚHP v médiách v roku 2022

50 % verejných výdavkov zrevidovaných vo volebnom období

14 analytických jednotiek štátu

Nestavajte jeden pavilón, ale celú nemocnicu, navrhuje Útvar hodnoty za peniaze

22. marca 2023 16:25 [Diaľnice a cesty](#) [Doprava](#) [Plán obnovy EÚ](#) [Rozhovory](#)

Zrýchlenie diaľnic, ktoré prechádza parlamentom, je krok späť, hovorí šéf Útvaru hodnoty za peniaze

ÚHP ZHODNOTIL NÁKUP PUŠIEK REZORTU OBRANY

AKTUÁLNE:24

Doležal v Ide o pravdu: Nechceme vyšachovať Útvar hodnoty za peniaze, ale všetci sa pýtajú, kde sú diaľnice

Útvar hodnoty za peniaze odporúča zväziť nové centrum pre Východoslovenský onkologický ústav

NDS rešpektuje ÚHP, podľa ktorého nie je jasná potreba tunela Karpaty

Útvar hodnoty za peniaze / Nové radary by sa mali umiestniť na najnehodovejšie úseky

Pripravovaná diaľnica D3 pri Čadci prešla hodnotením, ÚHP navrhuje aby bola zdarma

ZSSK verzus ÚHP. Jeden chce nakúpiť nové vagóny, druhý preferuje nákup rušňov

ÚHP KRITIZUJE EXPRESNÉ ZMENY V ZÁKONOCH

ČO A AKO ROBÍME (OCHUTNÁVKA)

Ktorú diaľnicu postaviť ako prvú?

Na prioritizáciu diaľnic v **investičnom pláne** boli využité zjednodušené CBA analýzy všetkých plánovaných úsekov na Slovensku

Ako zaviesť rýchly internet na celom Slovensku?

Pre **diskusnú štúdiu** bola užitočná optimalizačná GIS analýza

Zodpovedá zdravie výdavkom?

Revízia výdavkov využíva široké spektrum nástrojov ako DEA, ekonometria, modelovanie, benchmarking...

Potrebujeme nový štadión a koľko má stáť letisko Sliach?

Pri **hodnoteniach projektov** používame okrem kritického myslenia aj CBA alebo benchmarking nákladov pomocou ÚHP cenovej databázy

Prečo chce každá zdravotná poisťovňa Rómov?

Blog UHP na základe mikro údajov o poistencoch

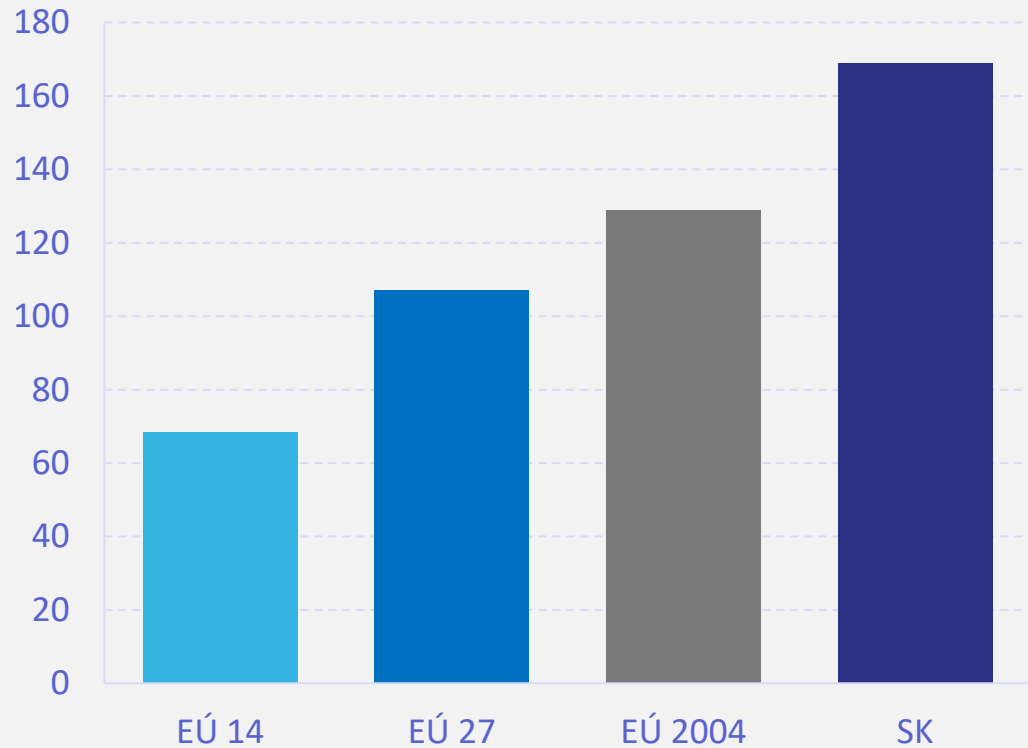
ZODPOVEDÁ
ZDRAVIE
VÝDAVKOM?

V ZDRAVOTNÍCTVE
SÚ OBROVSKÉ
PENIAZE

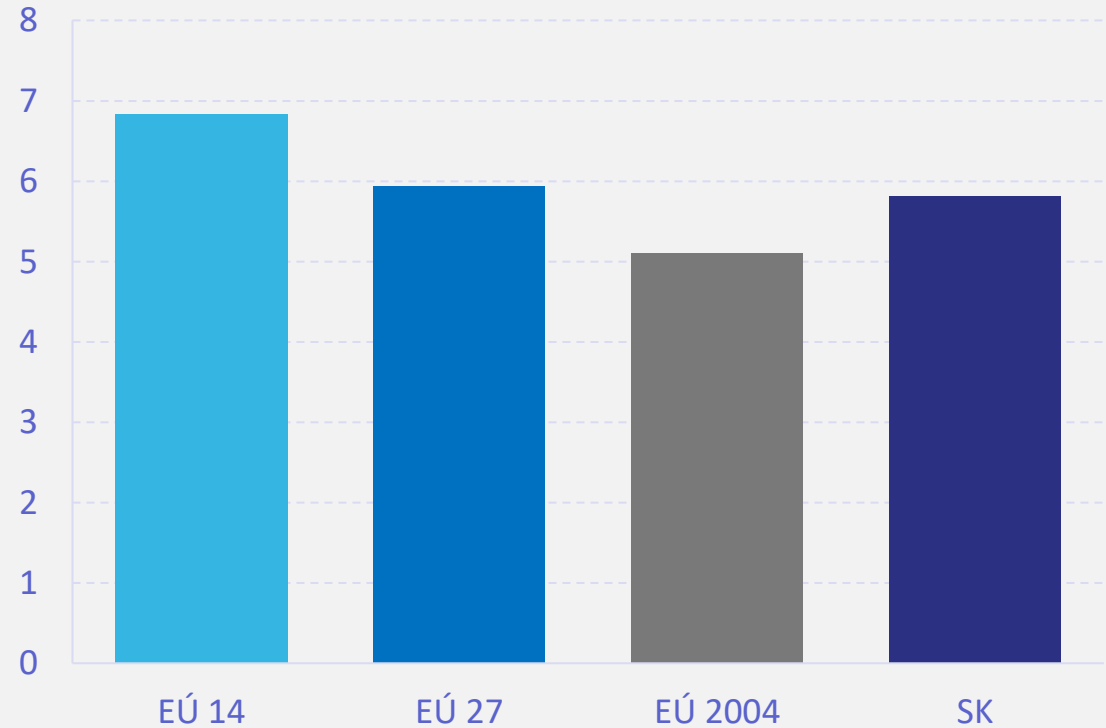

MÁLO ZDRAVIA ZA VEĽA PEŇAZÍ

Úmrtnosť odvrátiteľná zdravotnou starostlivosťou (na 100 tis. obyv.)

Výdavky na zdravotníctvo (upravené o demografiu, v % HDP)

EFEKTÍVNOSŤ ZDRAVOTNÍCTVA POMOCOU DEA

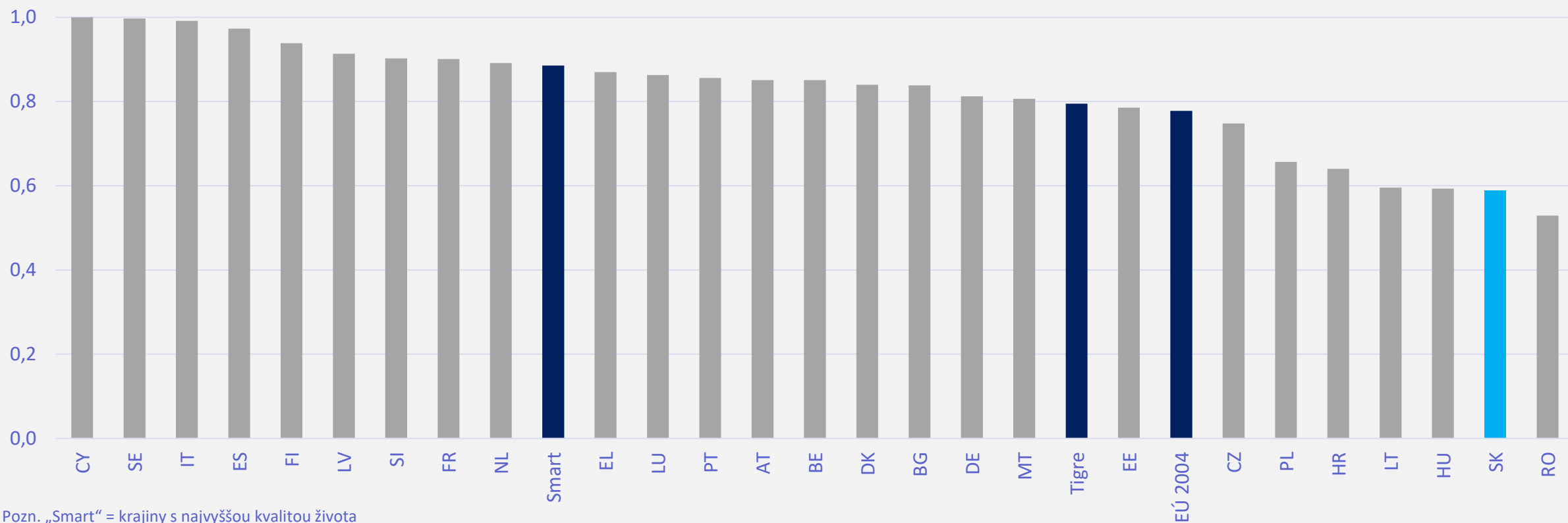
- DEA hľadá najlepšiu efektivitu (hranicu) na základe vložených dát.
- Za najefektívnejšie sa považujú tie štáty, ktoré dosahujú na určitom leveli výdavkov najlepšie výsledky.
- Výsledkom DEA sú efektívnosti jednotlivých krajín na škále od 1 (najlepšie) po 0 (najhoršie).
- Slovenskú efektívnosť dostaneme:

$$\frac{|ASK|}{|AB|} = \frac{|0,8|}{|1,4|} = 0,57$$

NÁS POSIELA NA KONIEC REBRÍČKA EÚ

Priemerná efektívnosť v zdravotníctve podľa DEA (2011-2020)

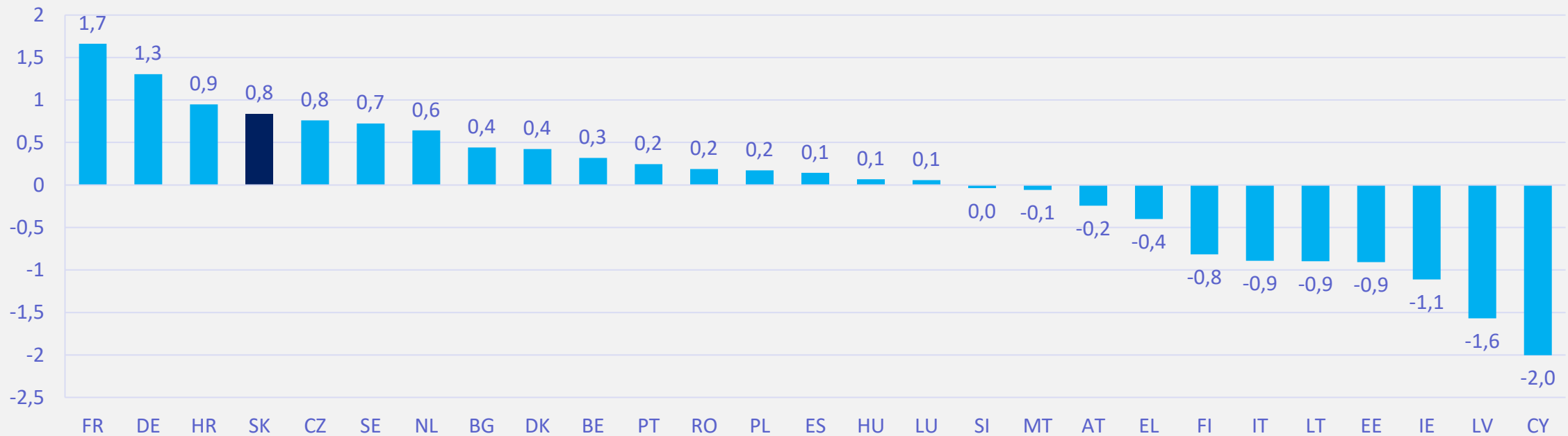
Pozn. „Smart“ = krajiny s najvyššou kvalitou života
"Tigre" = najväčší skokani v kvalite života za 10 rokov

PODOBNÝ VÝSLEDOK DOSTANEME AJ POMOCOU REGRESIE

Vplyv na výdavky v zdravotníctve môže mať aj

- veľkosť HDP
- podiel populácie vo veku 80+
- podiel fajčiarov, podiel obéznych
- to, či bola krajina súčasťou východného bloku

Rozdiel modelovaných a skutočných výdavkov v zdravotníctve

KDE JE NEEFEKTIVITA ZA STOVKY MILIÓNOV?

VŠEOBECNÍ VS. ŠPECIALISTI

- Slovenskí pacienti navštevujú drahých špecialistov najčastejšie v EÚ.
- Potrebne je posilnenie kompetencií všeobecných lekárov.

HOSPODÁRENIE VŠZP

- Úhrady VŠZP za viaceré výkony sú nad priemerom ostatných ZP.
- Každoročne viac zamestnancov, menej poistencov.
- Optimalizácia podporných činností, málo využité budovy, lepšie nastavenie pobočiek.

LIEKY

- Nízka nákladová efektívnosť liekov hrađených z poistenia.
- Nadspotreba niektorých liekov (antibiotiká).
- Chýbajúca podpora vstupu lacnejších generík.

HOSPITALIZÁCIE A VYŠETRENIA

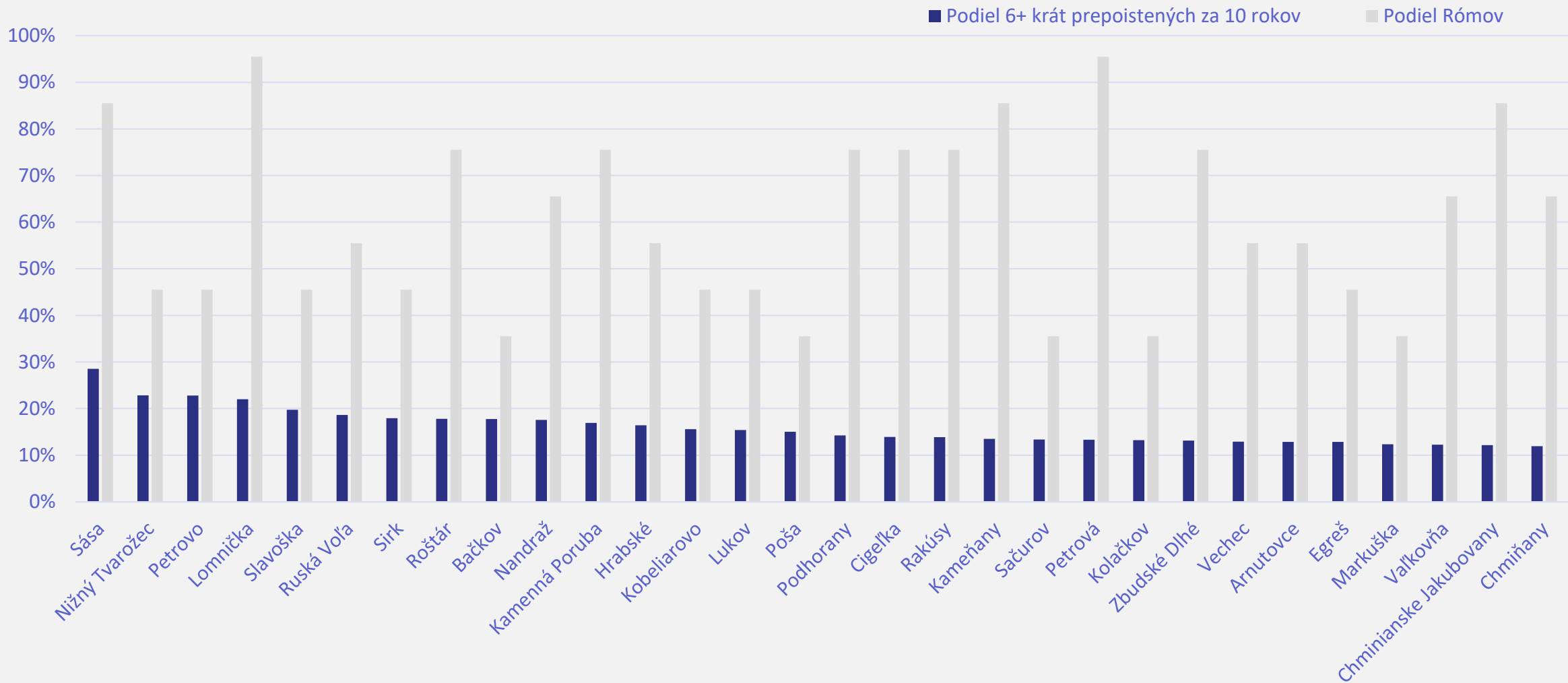
- Nadbytočné vyšetrenia (napr. v pôrodníctve, CT, MR).
- Hospitalizácie zastupujú sociálny systém dlhodobej starostlivosti.
- Lepší centrálny nákup a medzinárodné porovnávanie cien zdrav. pomôcok.

PREČO CHCE
KAŽDÁ
ZDRAVOTNÁ
POISTOVŇA
RÓMOV?

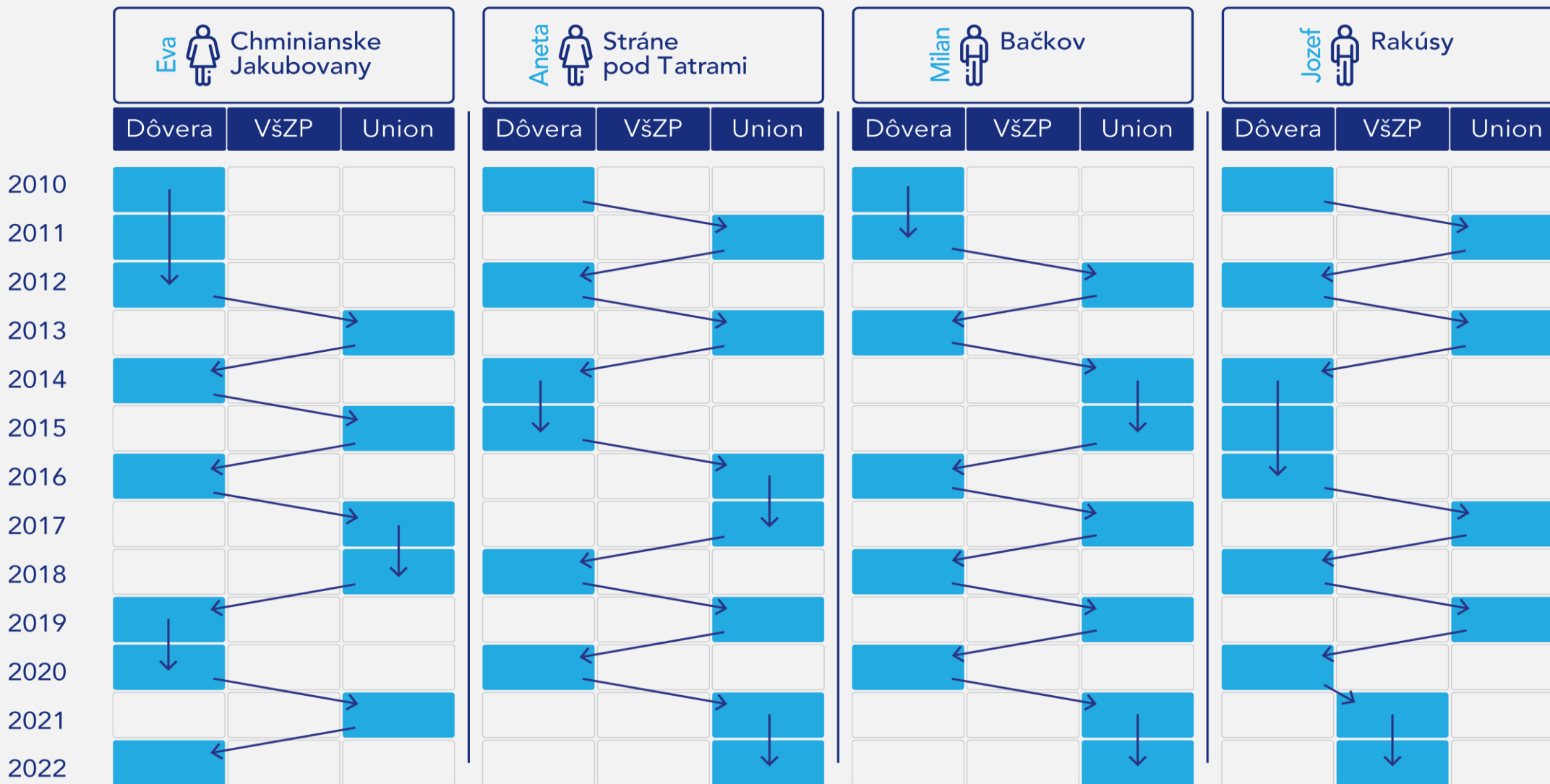

OPAKOVANÉ PREPOISTENIA RÓMOV

Obce s najväčším podielom často prepoisťovaných (z obyvateľov)

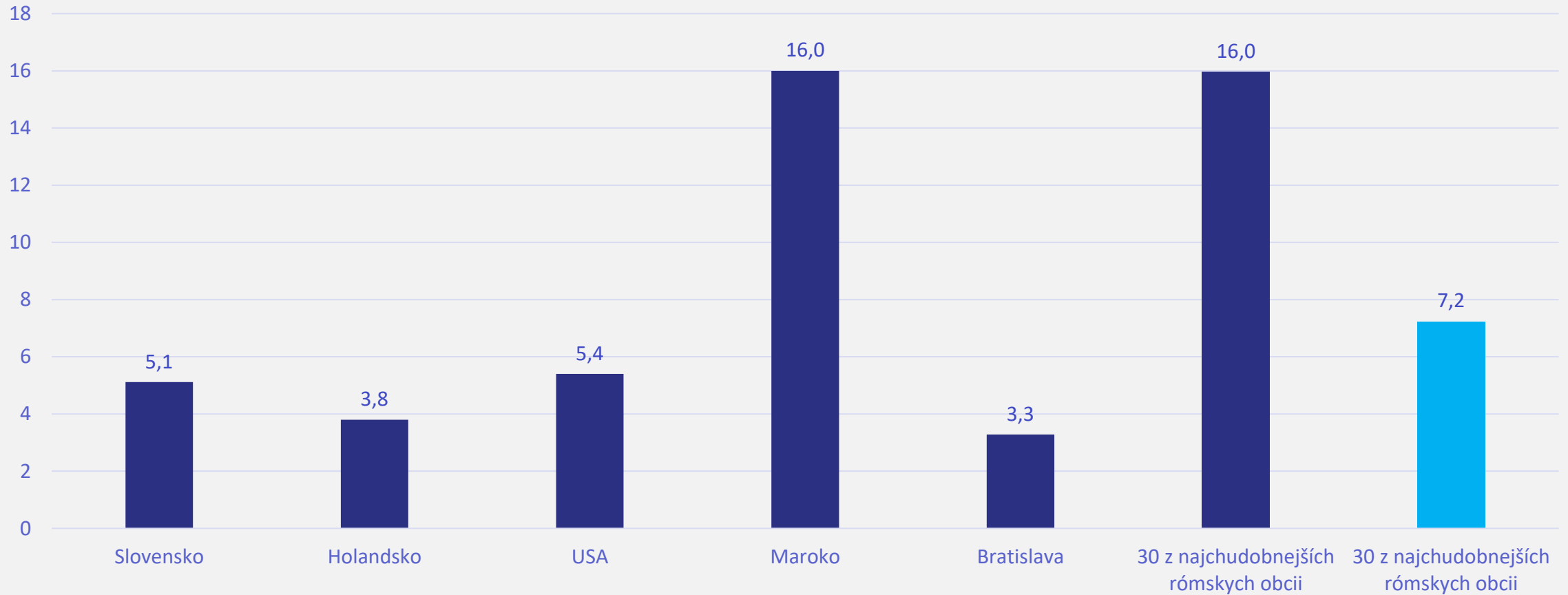

ZLEPŠUJÚ HOSPODÁRENIE POISŤOVNÍ,

ALE ZDRAVOTNÝM VÝSLEDKOM NEPOMÁHAJÚ

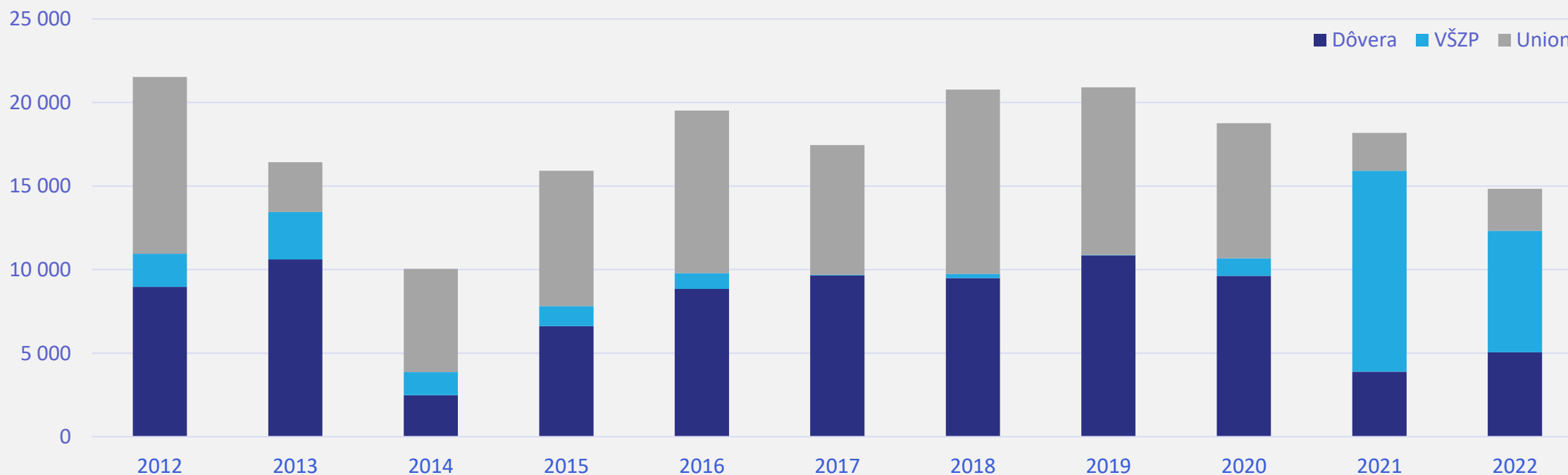
Dojčenská úmrtnosť

ČO SA PO BLOGU PODARILO ?

- Poistovne musia prihlášky priebežne hlásiť, čo zlepšuje možnosti kontroly (novela zákona)
- Prísnejšie pravidlá pre získavanie prihlášok mimo pobočiek (novela zákona)
- Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou aktívnejšie kontroluje konkurenčný boj a publikuje štatistiky na úrovni obcí, čo prvýkrát spravilo UHP

Počet získaných poistencov zo skupiny najčastejšie prepoisťovaných v danom roku

KTORÚ DIAĽNICU
TREBA POSTAVIŤ
AKO PRVÚ?

AKO SME SPRIORIZOVALI CESTY?

KDE STAVATĚ NAJSKÔR...ALEBO VÔBEC ?

STRATEGICKÁ CBA (BCR)

- nad 1
- nad 0,5
- nad 0
- bez BCR

INVESTIČNÝ PLÁN CIEST A DIAĽNIC

Investičný plán nezohľadňuje len prioritu ale aj stav rozpracovaných projektov a finančné možnosti štátu

PROJEKT	PRIORITA	VÝDAVKY DO ROKU 2023 (MIL. EUR)	PREDPOKLADANÉ VÝDAVKY NA 2024 (MIL. EUR)	PREDPOKLADANÉ VÝDAVKY NA 2025 (MIL. EUR)	PREDPOKLADANÉ VÝDAVKY NA 2026 + (MIL. EUR)
I/51 Levice, obchvat	1	0,1	0,4	0	30,5
I/66 Huncovce - Kežmarok, preložka	2	0,3	0,1	0,7	45,7
D3 - Žilina Brodno - Kysucké Nové Mesto	3	29,1	0,3	0,3	424
D3 - Oščadnica - Čadca Bukov, 2. profil	4	5,5	1	4,6	197,5
R4 - Lipníky - Kapušany	5	1,9	0,5	2,5	151,7
I/66 Poprad - Huncovce, preložka	6	0,6	0,5	1,5	61
D1 - Turany - Hubová	7	39,5	2,3	13,4	1 313,8
D3 - Kysucké Nové Mesto - Oščadnica	8	15,4	8,9	5	403,2
Rekonštrukcia 1323 km ciest I. triedy	9	33,6	65,5	106,8	225,3
D1 Blatné – Trnava, skapacitnenie	10	1,9	0	0	391,8

AKO ZAVIESŤ RÝCHLY
INTERNET NA
CELOM SLOVENSKU?

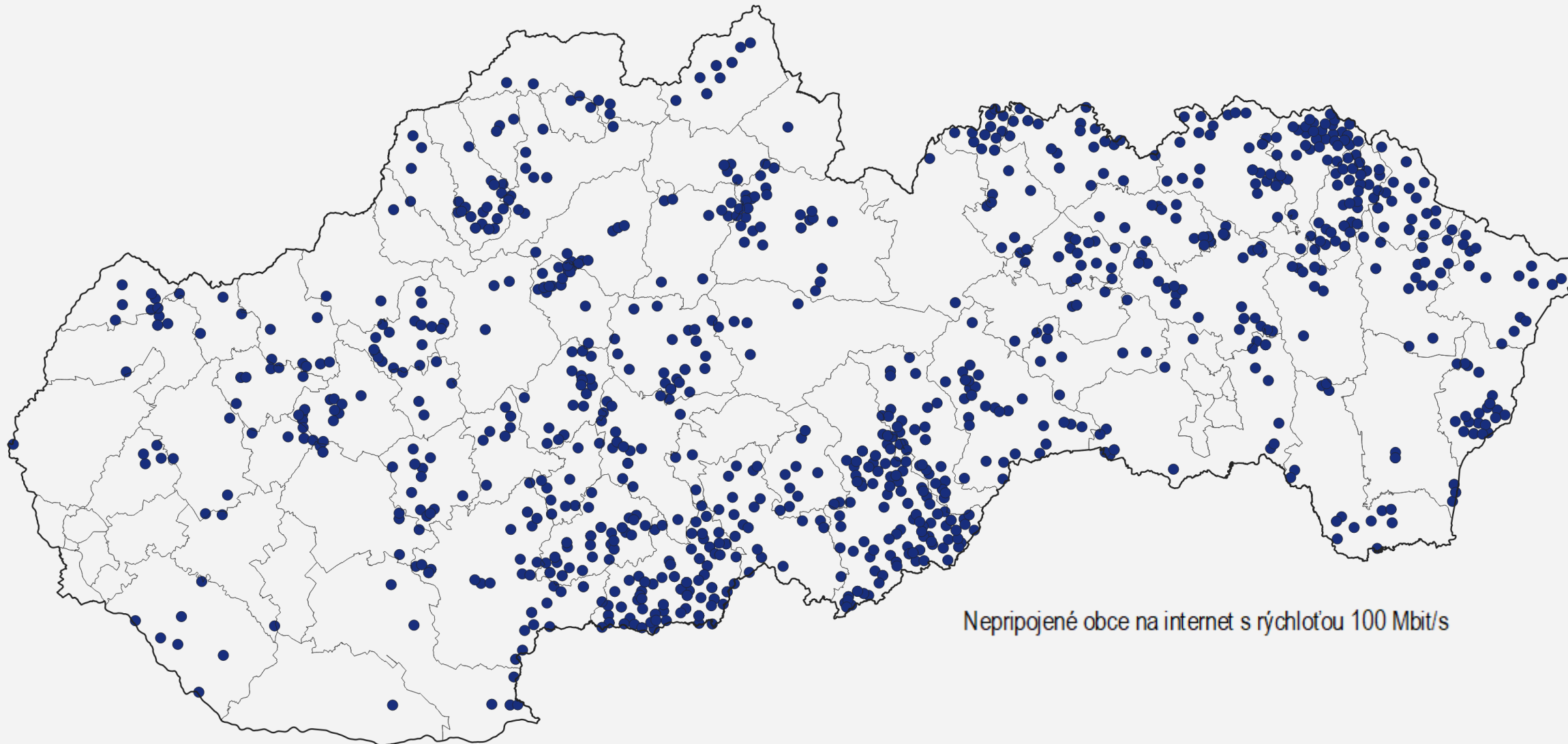
NÁVRH MIRRI V ŠTÚDIÍ

- Dotovať 14 tis. km nového káblu, ktorý by pripojil k rýchlemu internetu každú domácnosť na Slovensku
- Očakávané náklady až 485 mil. eur, resp. 1,5 mld. eur
- Dopyt po rýchlom internete nebol zistený
- Dostupné zdroje stačia len na pokrytie 20 % adries

NÁVRH ÚHP

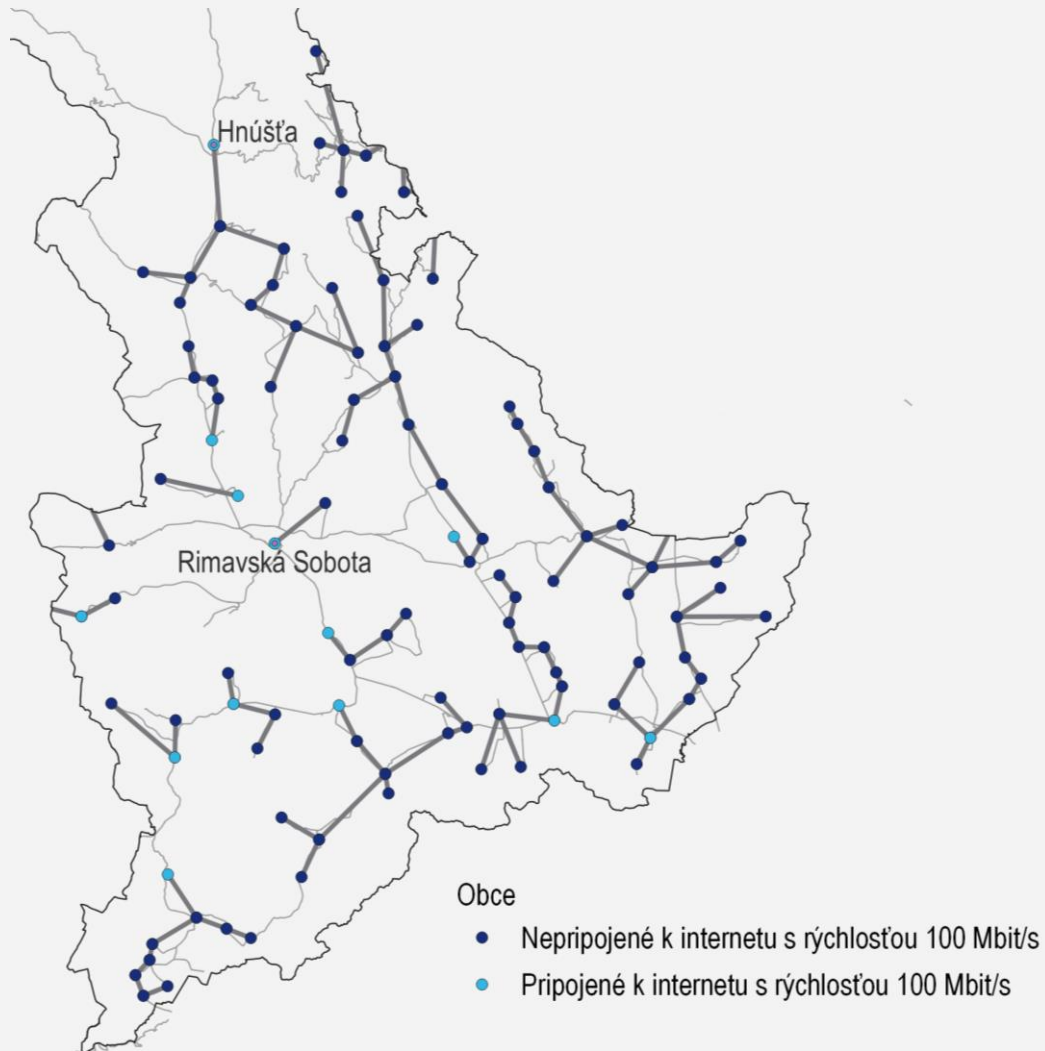
- Minimalizovať náklady na natiehnutie kábla nájdením najkratších možných vzdialeností
- Pripájanie domácností v poslednej míle nechať na operátorov (náklady vzniknú len ak vznikne skutočný dopyt)
- Vybudovaná infraštruktúra umožní pripojiť domácnosti optikou aj bezdrôtovo (4G / 5G)

BEZ INTERNETU SÚ CHUDOBNEJŠIE REGIÓNY

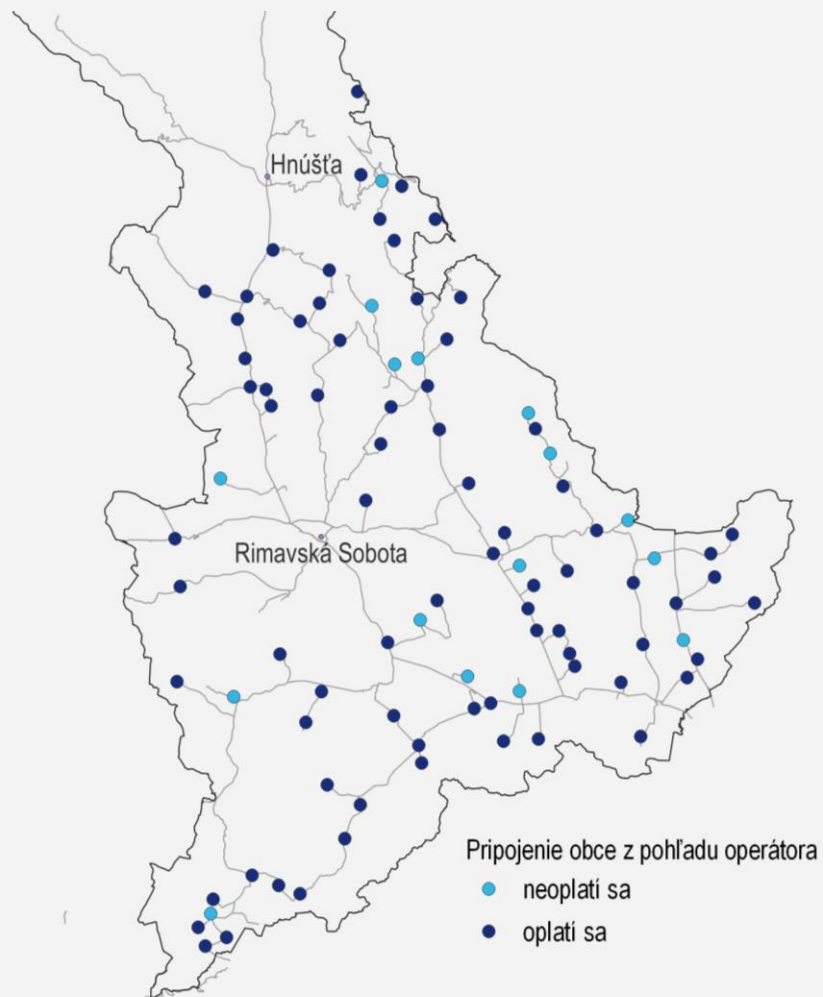
Nepripojené obce na internet s rýchlosťou 100 Mbit/s

AKO MINIMALIZOVAŤ NÁKLADY NA PRIPOJENIE OBCÍ

- Vytvorili sme efektívny strom spájajúci všetky nepripojené obce
- Minimalizácia vzdialeností = minimalizácia nákladov; kilometer stojí 20 tis. eur
- Dáta z MIRRI, spracované ako geodáta v GIS
- Využitý algoritmus minimum spanning tree
- Teória grafov - spojiť všetky body (nepokryté obce) tak, aby súčet strán grafu (kilometre káblov) bol čo najmenší
- Náklady na pripojenie všetkých obcí sú 70 – 90 mil. eur

AKO NEDOTOVAŤ OPERÁTOROV VIAC AKO JE NUTNÉ

- Spočítali sme vzdialenosti všetkých domov od najbližšej prípojky v každej nepokrytej obci na Slovensku
- Na základe toho vieme odhadnúť investičné náklady na vo výške 300 mil. eur, ku ktorým sme prirátali prevádzkové náklady (2 % z investičných nákladov ročne)
- Príjmy operátorov sme vypočítali pri odhadovanom mesačnom poplatku za internet 15 eur, ktorý počíta aj so ziskom operátorov
- Operátorom sa oplatí budovať infraštruktúru (káble) aj bez dotácie pre 74 % nepokrytých adries
- Zvyšné adresy je následne možné pokryť bezdrôtovo za nižšie náklady alebo ich pokrytie čiastočne dotovať

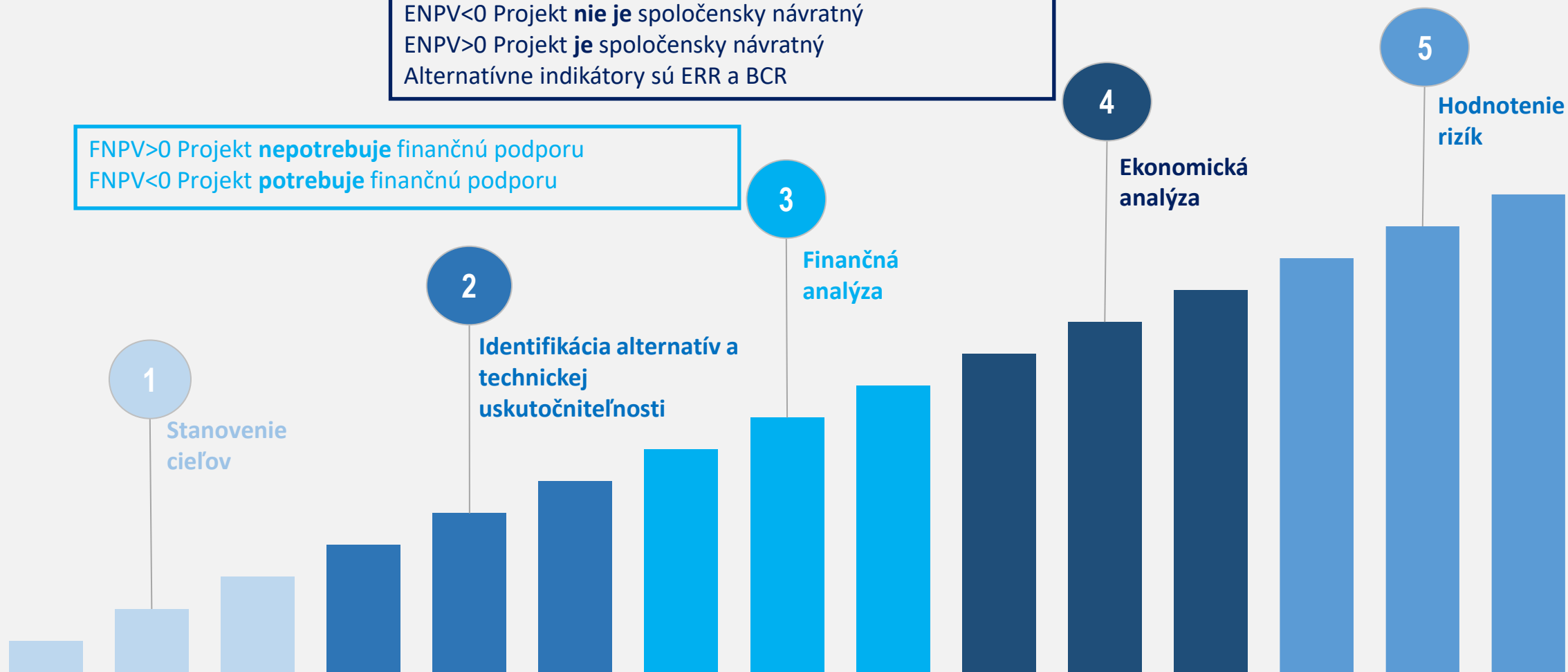
TREBA NÁM
NOVÝ
ŠTADIÓN ?
KOĽKO MÁ
STÁŤ LETISKO
SLIAČ?

HLAVNÝ NÁSTROJ: ANALÝZA NÁKLADOV A PRÍNOSOV

ENPV<0 Projekt **nie je** spoločensky návratný
ENPV>0 Projekt **je** spoločensky návratný
Alternatívne indikátory sú ERR a BCR

FNPV>0 Projekt **nepotrebuje** finančnú podporu
FNPV<0 Projekt **potrebuje** finančnú podporu

AKO HODNOTÍME INVESTIČNÉ PROJEKTY

Hodnotenie po štúdiu uskutočniteľnosti

Hodnotenie pred VO

ZDÔVODNENIE PROJEKTU

- Aký problém projekt rieši?
- Je navrhované riešenie opodstatnené?
- Je projekt v súlade s investičným plánom alebo stratégiou?

ALTERNATÍVNE RIEŠENIA

- Skúma štúdia alternatívne riešenia?
- Plní navrhované riešenie ciele projektu?
- Aký je prvotný odhad nákladov?

ZAPRACOVANIE ODPORÚČANÍ

- Zapracoval investor odporúčania z predchádzajúceho hodnotenia?
- Zmenil sa projekt/jeho alternatívy?
- Je projekt návratný (BCR)?

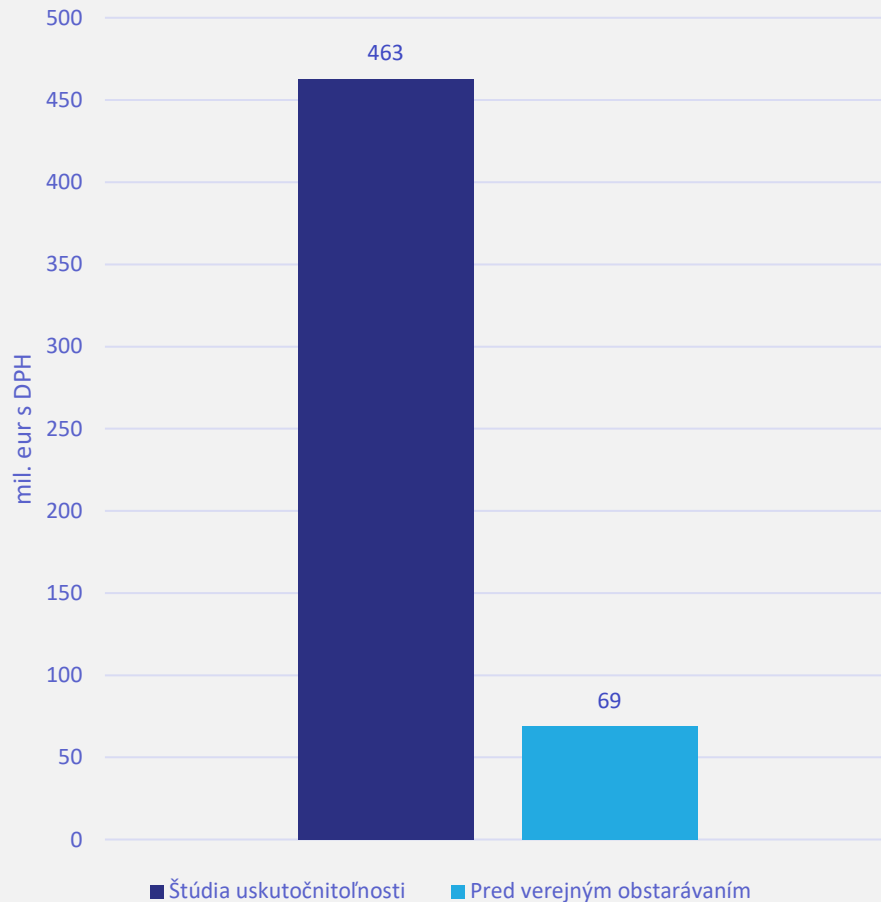

ANALÝZA NÁKLADOV

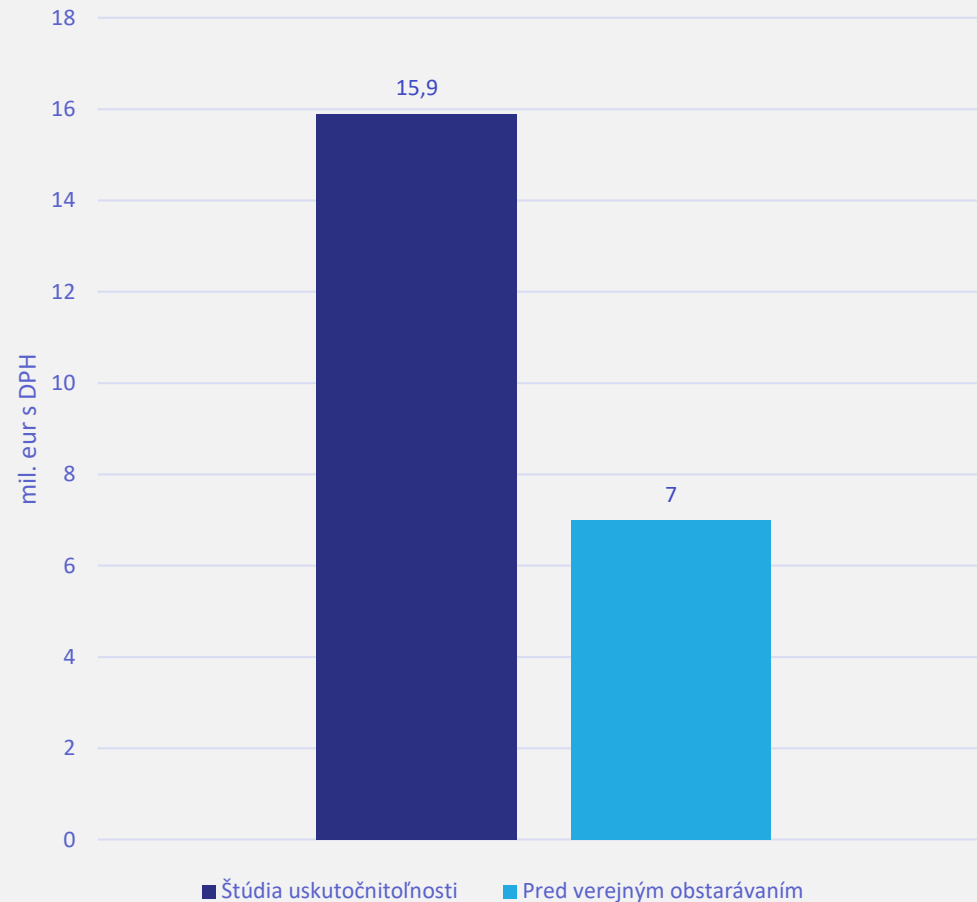
- Porovnanie jednotkových cien projektu využitím databáz = realističnosť ceny projektu

NAJVÄČŠIE ÚSPORY NÁJDEME NA ZAČIATKU

Potenciálne úspory z veľkých hodnotených projektov (2022)

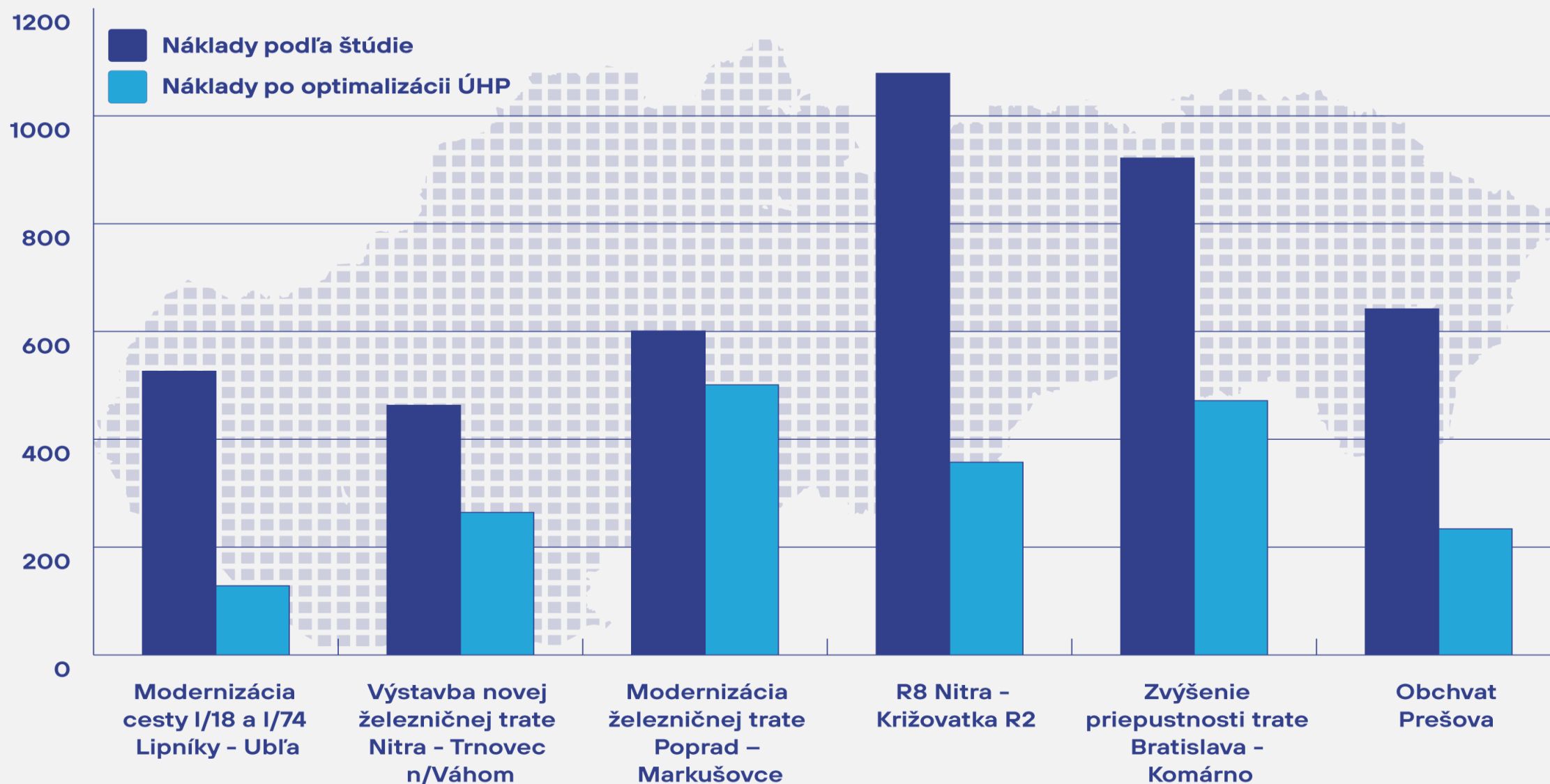

Priemerná potenciálna úspora na veľký projekt (2022)

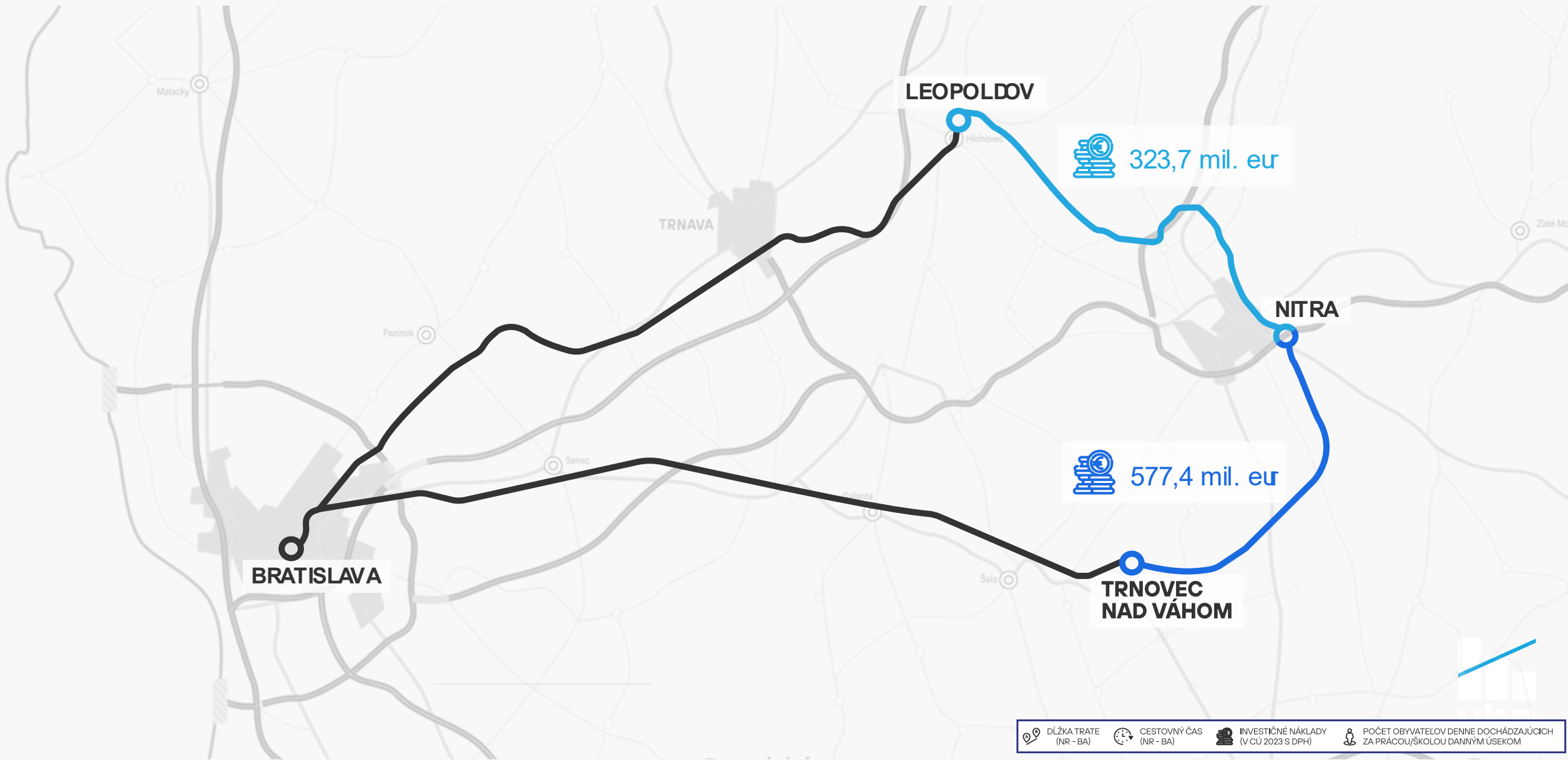

Pozn. „veľké projekty“ = nad 40 mil. eur alebo nad 10 mil. eur v IT

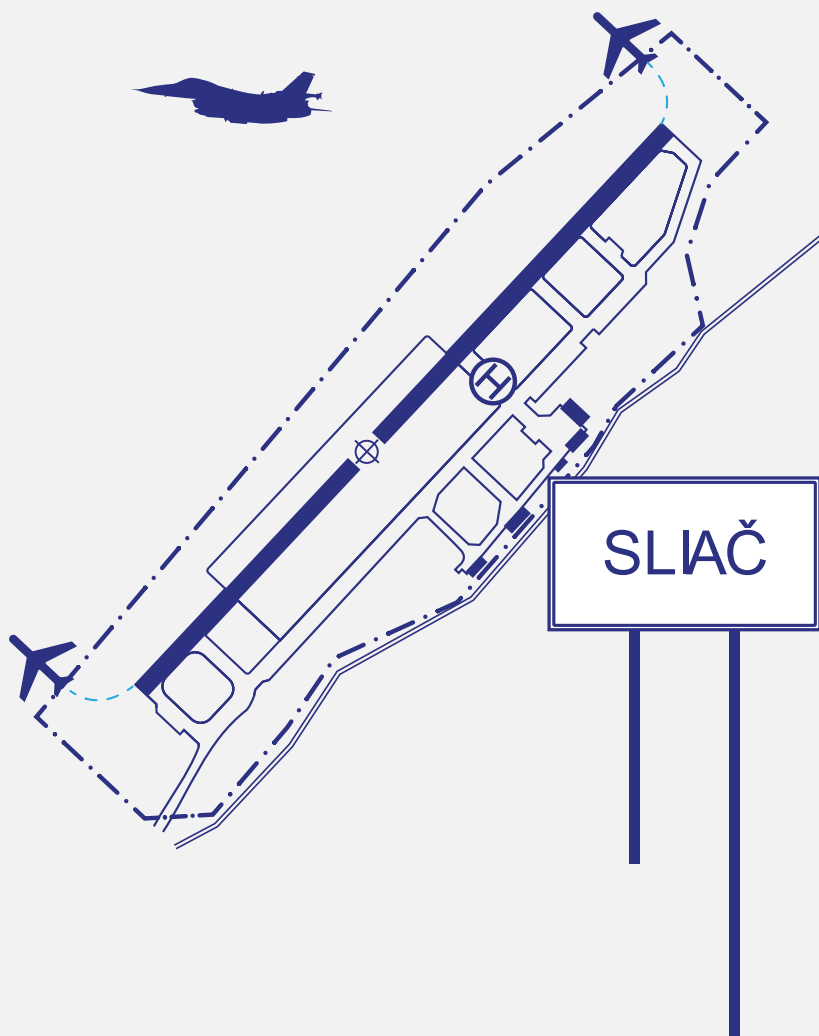
NAJMÄ PRI DIAĽNICIACH A ŽELEZNICIACH

NAPR. PRI VÝSTAVBE TRATE NR - TRNOVEC

ÚSPORA POROVNÁVANÍM CIEN PRED OBSTARÁVANÍM

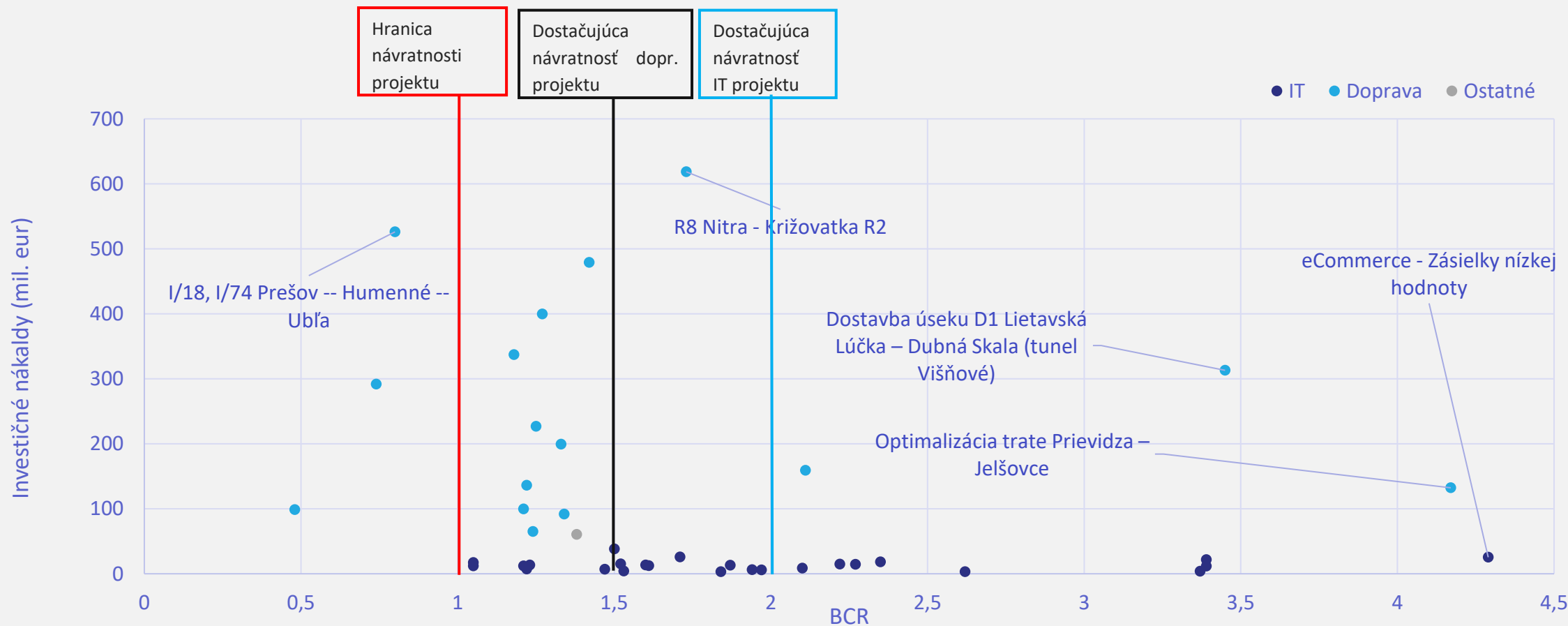
126 mil. eur s DPH → 92 mil. eur s DPH

- MF SR a MO SR porovnali položky projektu s databázami jednotkových cien
- Spoločne prišli k záveru, že možno ušetriť **34 mil. eur**
- Zle odhadnuté náklady viažu viac prostriedkov, ktoré by mohli byť využité na iné účely
- Vysoké ceny vysielajú zlý signál pre trh, preto využívame databázy

Položka (eur)	Rozpočet	Cena podľa MO SR	Cena podľa ÚHP
Zemné práce	28,4	5,7	1,6
Vytvorenie drenáže	32,7	14,8	18,5
Betón protivýbuchovej steny	443,6	145,0	110,4
Liniový žlab	224,7	54,2	13,5

NÍZKA NÁVRATNOSŤ SLOVENSKÝCH PROJEKTOV

Návratnosť hodnotených investícií za roky 2017-2021 s overiteľnými prínosmi

HĽADAŤ MILIÓNOVÉ ÚSPORY A ZLEPŠOVAŤ ŠTÁT MÔŽEŠ AJ TY

<https://www.mfsr.sk/sk/financie/hodnota-za-peniaze/>